

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

**КОНСТИТУЦІЙНІ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І
ГРОМАДЯНИНА
(силабус навчальної дисципліни)**

Галузь знань	
Спеціальність	
Освітня програма	
Форма навчання	денна
Статус дисципліни	Вибіркова
Мова викладання	Українська
Курс / семестр	1 курс, 1 семестр
Кількість кредитів ЄКТС	3
Кількість модулів	1
Кількість змістовних модулів	1
Розподіл за видами занять та годинами навчання	Лекції: 32 год. Практичні/семінарські: 16 год. Самостійна робота: 42 год.
Форма підсумкового контролю	Залік
Факультет	Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра	Кафедра права (702)
Викладач	Савчук Олена Олександрівна, к.ю.н., доцент кафедри
Контакти викладача	o.savchuk@khai.edu
Посилання на курс в Mentor	https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=4665
Консультації	Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру кожного вівторка та четверга з 14.00 до 15.30 в кабінеті № 205. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

ОПИС КУРСУ

Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс призначено для слухачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (денна форма навчання). Дана навчальна дисципліна є теоретичною та практичною основою сукупності знань та вмінь, що формують профіль фахівця в галузі «Право». Дисципліна є фундаментальною, базовою наукою в системі юридичних наук, яка формує загально-правовий світогляд майбутніх юристів. Теорія держави і права досліджує основні властивості держави та права як складних соціальних явищ, процеси їх виникнення, становлення та перспективи розвитку, розробляє методологію їх наукового осмислення,

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

формує державну і правову картину світу. Змістом конституційних прав і свобод людини і громадянина є теоретичні юридичні наукові знання основних понять, положень, і механізму правового регулювання забезпечення реалізації прав, свобод і обов'язків людини та громадянина, основні гарантії і механізми їх захисту, та правовий статус національних меншин, іноземців і біженців в Україні, а також набуття практичних вмінь і навичок застосування і засвоєння основних положень теорії конституційного права, Конституції України, законів та інших нормативно-правових актів, міжнародно-правових документів, спеціальної літератури; набуття умінь і навичок реалізації теоретичних знань на практиці.

Курс передбачає проведення очних лекцій, практик, семінарів-консультацій з тематики курсу за участю викладача і самостійну роботу студентів з постійним консультуванням, методичної та організаційної підтримки в дистанційному режимі. В курсі передбачена робота в форумах, участь в дистанційних семінарах, виконання практичних завдань, практикумів, контрольних завдань, написання есе та складання дайджестів, проведення комп'ютерного тестування. Вивчення курсу супроводжується розробкою викладачами тестів з навчальної дисципліни. Після закінчення навчання тести використовуються викладачем для навчання та контролю навчальної діяльності студентів.

Мета курсу формування у студентів знань основних понять, положень, і механізму правового регулювання забезпечення реалізації прав, свобод і обов'язків людини та громадянина, основні гарантії і механізми їх захисту, та правовий статус національних меншин, іноземців і біженців в Україні, а також набуття практичних вмінь і навичок застосування і засвоєння основних положень теорії конституційного права, Конституції України, законів та інших нормативно-правових актів, міжнародно-правових документів, спеціальної літератури; набуття умінь і навичок реалізації теоретичних знань на практиці.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- засвоєння основних понять, положень, принципів механізму правового регулювання забезпечення реалізації прав, свобод і обов'язків людини і громадянина;
- дати знання і розуміння прав і обов'язків суб'єктів даних відносин;
- сформувані практичні навички роботи з нормативними актами, Конституцією України, законів та інших нормативних актів;
- сформувані навички застосування чинного законодавства, яке регулює питання щодо прав і обов'язків людини і громадянина;
- сформувані навички та, вміння застосовувати здобуті теоретичні знання у вирішенні практичних питань у зазначеній сфері;
- опановувати вміння досліджувати проблеми і шляхи удосконалення чинного законодавства.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК).

- ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

- ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК9. Здатність працювати в команді.
- ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК).

- СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.
- СК2. Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів.
- СК3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.
- СК4. Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.
- СК 7. Здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.
- СК 8. Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.
- СК 11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.
- СК 12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.
- СК 13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.
- СК 14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.
- СК 16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання:

- ПРН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.
- ПРН 2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.
- ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» Гуманітарно-правовий факультет Кафедра права (702)

- ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.
- ПРН 5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.
- ПРН 6. Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.
- ПРН 7. Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.
- ПРН 8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.
- ПРН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.
- ПРН 10. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію.
- ПРН 11. Володіти базовими навичками риторики.
- ПРН 12. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.
- ПРН 13. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.
- ПРН 17. Працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи.
- ПРН 18. Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.
- ПРН 19. Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.
- ПРН 20. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.
- ПРН 21. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.
- ПРН 22. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.
- ПРН 23. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Структура навчальної дисципліни

Назва змістовного модуля і тем	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		л	с	лаб.	с. р.
1	2	3	4	5	6
Модуль 1					
Змістовний модуль 1. Загальна частина					
Тема 1. Основні поняття теорії права	6	2	2	-	2

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

Тема 2. Основні засади конституційного ладу в Україні	6	2	2	-	2
Тема 3. Конституційно-правовий статус людини і громадянина	6	2	2	-	2
Тема 4. Особисті (громадянські) права та свободи людини і громадянина	6	2	2	-	2
Тема 5. Політичні права та свободи людини і громадянина	6	2	2	-	2
Тема 6. Економічні права та свободи людини і громадянина	6	2	2	-	2
Тема 7. Соціальні права та свободи людини і громадянина	7	2	2	-	3
Тема 8. Поняття та види конституційних обов'язків людини і громадянина	7	2	2	-	3
Змістовний модуль 2					
Тема 9. Органи державної влади та місцевого самоврядування України	5	2		-	3
Тема 10. Конституційні засади організації та здійснення правосуддя в Україні	5	2		-	3
Тема 11. Конституційні засади діяльності	5	2		-	3

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

правоохоронних та правозахисних органів України					
Тема 12. Цивільне право України	5	2		-	3
Тема 13. Основи сімейного права України	5	2		-	3
Тема 14. Основи трудового права України	5	2		-	3
Тема 15. Основи адміністративного права України	5	2		-	3
Тема 16. Основи кримінального права України	5	2		-	3
Підготовка до модульного контролю					
Модульний контроль					
Разом за змістовним модулем	90	32	16		42

Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1

Тема 1. Основні поняття теорії права

Місце і роль права в системі соціальних норм. Право і мораль. Поняття, ознаки, сутність і зміст права, його функції та джерела. Система права і система законодавства. Правові норми: поняття, ознаки та структура. Правові відносини. Юридичні факти.

Тема 2. Основні засади конституційного ладу в Україні

Загальна характеристика засад конституційного ладу України. Конституційні права і свободи людини і громадянина в Україні. Інститут громадянства в Україні.

Тема 3. Конституційно-правовий статус людини і громадянина

Поняття “основні права і свободи людини та громадянина”. Співвідношення прав і свобод людини та громадянина. Характерні риси основних прав і свобод. Покоління прав людини. Основні положення Загальної декларації прав людини від 10.12.1948 р., Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р., Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права 1966 р. Відображення положень міжнародних пактів у конституційному

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

законодавстві України. Природні (невід’ємні) права людини та громадянина, їх відмінність від позитивних прав. Індивідуальні й колективні права.

Тема 4. Особисті (громадянські) права та свободи людини і громадянина

Значення особистих (громадянських) прав і свобод громадян України на сучасному етапі, їх конституційне закріплення. Конституційні положення про недоторканність особи, недоторканність житла. Право громадян на судовий захист від посягань на честь і гідність, життя і здоров’я, особисту свободу, оскарження дій службових осіб, державних органів і громадських організацій, свободу віросповідання. Свобода пересування і право на вільний вибір місця проживання. Право на доступ до інформації.

Тема 5. Політичні права та свободи людини і громадянина

Значення основних політичних прав і свобод громадян для розвитку демократії у нашій країні, їх закріплення в чинній Конституції України і в поточному конституційному законодавстві. Право громадян брати участь в управлінні державними і громадськими справами, в обговоренні й прийнятті законів і рішень загальнодержавного й місцевого значення, обирати і бути обраними, свобода слова і друку, зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, пікетів, маршів. Право громадян України на об’єднання в політичні партії, громадські організації.

Тема 6. Економічні права та свободи людини і громадянина

Екологічні права громадян. Право громадян на користування досягненнями культури, свобода наукової, технічної і художньої творчості.

Тема 7. Соціальні права та свободи людини і громадянина

Основні соціально-економічні права громадян України, їх конституційно-правове регулювання. Характеристика права на працю, відпочинок, охорону здоров’я, матеріальне забезпечення у старості, у разі хвороби, повної або часткової втрати працездатності, втрати годувальника. Право громадян на житло, освіту, гідний рівень життя. Право на страйк.

Тема 8. Поняття та види конституційних обов’язків людини і громадянина

Поняття “основні обов’язки”. Взаємозв’язок основних прав і свобод громадян України з їх обов’язками. Конституційно-правове регулювання обов’язків. Характеристика основних обов’язків людини та громадянина в Україні. Питання гарантування реалізації основних обов’язків громадян України. Механізми забезпечення реалізації основних обов’язків громадян України.

**Модульний контроль
Змістовий модуль 2. «Особлива частина»**

Тема 9. Органи державної влади та місцевого самоврядування України

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

Конституційний принцип поділу державної влади. Система державних органів в Україні. Верховна Рада України. Конституційно-правовий статус Президента України. Система органів виконавчої влади України. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні.

Тема 10. Конституційні засади організації та здійснення правосуддя в Україні

Поняття, основні ознаки та принципи правосуддя в Україні. Судова система України. Суди загальної юрисдикції. Конституційний Суд України. Правовий статус суддів.

Тема 11. Конституційні засади діяльності правоохоронних та правозахисних органів України

Поняття, система і функції правоохоронних органів України. Поняття, система і завдання органів прокуратури України. Поняття та система органів внутрішніх справ України. Основні завдання і функції міліції. Правозахисні органи України.

Тема 12. Цивільне право України

Поняття, принципи, функції і система цивільного права України. Загальна характеристика цивільного законодавства. Цивільний кодекс України. Цивільно-правові відносини. Поняття і форми права власності в Україні. Суб'єкти права власності та захист їх прав.

Тема 13. Основи сімейного права України

Поняття та принципи сімейного права України. Загальна характеристика Сімейного кодексу України. Сім'я за сімейним законодавством. Порядок укладення та припинення шлюбу. Особисті немайнові та майнові права і обов'язки подружжя. Права та обов'язки батьків і дітей. Позбавлення батьківських прав. Опіка та піклування. Патронат.

Тема 14. Основи трудового права України

Поняття і система трудового права України. Загальна характеристика Кодексу законів про працю України. Колективний і трудовий договори. Підстави та порядок припинення трудового договору. Поняття і види робочого часу і часу відпочинку. Особливості праці жінок та молоді. Трудова дисципліна. Дисциплінарна та матеріальна відповідальність. Індивідуальні й колективні трудові спори.

Тема 15. Основи адміністративного права України

Поняття, предмет, метод і структура адміністративного права України. Джерела адміністративного права. Загальна характеристика Кодексу України про адміністративні правопорушення. Поняття і сутність державного управління та його співвідношення з виконавчою владою. Адміністративно-правові норми та адміністративно-правові відносини.

Тема 16. Основи кримінального права України

Поняття і система кримінального права України. Загальна характеристика Кримінального кодексу України. Поняття, ознаки, види та склад злочину. Кримінальна відповідальність.

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» Гуманітарно-правовий факультет Кафедра права (702)

Види кримінальних покарань. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.	
Матеріально-технічне (програмне) забезпечення дисципліни (за необхідності)	
Сторінка курсу на платформі Mentor (персональна навчальна система)	На сайті НАУ розміщено курс «Теорія держави та права», який включає: лекції, практичні завдання, ситуаційні завдання, презентації, рекомендовану література та законодавство. https://mentor.khai.edu/course/view.php .
Методи контролю	
Під час вивчення дисципліни застосовується поточний, модульний та підсумковий контроль. Поточний контроль проводиться для оцінювання рівня навчальних досягнень під час семінарських, практичних занять та якості виконання індивідуальної і самостійної роботи та передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентом з кожного окремого модуля навчальної дисципліни. Поточний контроль – проведення семінарських занять, відпрацювання академічних заборгованостей. Поточний контроль під час проведення семінарських занять передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентом з кожного окремого навчального (змістового) модуля навчальної дисципліни та їх корекцію. Прозорість оцінювання рівня знань студентів забезпечується чіткими критеріями. Модульний контроль – визначає якість виконаної студентом навчальної роботи з певного навчального (змістового) модуля та оцінюється за сукупними підсумками поточної успішності, включаючи виконану індивідуальну, самостійну та модульну контрольну роботу. Підсумковий контроль – виставляється як сума балів з усіх модулів навчальної дисципліни та обраховується, як правило, як середнє арифметичне складових модулів. По закінченню вивчення навчальної дисципліни студент складає семестровий залік (I семестр) та семестровий екзамєн (II семестр).	
Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують студенти	
Досягненню ними належного рівня компетентності, який за підсумками навчання визначається за такими критеріями: Відмінний рівень компетентності (90-100): студент має системні знання, глибоко і повно засвоїв увесь навчальний матеріал, в якому легко орієнтується, володіє категоріально-понятійним апаратом, вміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Може навести особливості інтерпретації правових явищ в різних теоріях, загальне та відмінне в різних позиціях вчених, як в національному так і міжнародному та європейському праві (в межах часу, предмету, простору). Здатен обґрунтувати перспективи розвитку правових явищ в Україні. Відповідь надається на основі знань державних програм, концепцій, проєктів нормативно-правових актів, а також наукових джерел. Добрий рівень компетентності (75-89): студент має ґрунтовні знання навчального	

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

матеріалу, але під час відповіді допускає незначні помилки. Володіє категоріально-понятійним апаратом та здатен використовувати знання для вирішення практичних завдань. Може охарактеризувати склад (зміст) явища (або внутрішню побудову явища) та його елементів. Може обґрунтувати призначення явища, яке конкретизується у його функціях (напрямках впливу на інші явища). Може навести подібність та відмінність з іншими спорідненими та протилежними явищами. Відповідь надається за декількома джерелами навчальної літератури, з посиланням на нормативно-правові акти та наведенням прикладів. При відтворенні знань застосовує продуктивний тип мислення.

Достатній рівень компетентності (60-74): студент має базові знання з навчальної дисципліни. Формулює юридичні поняття, класифікаційні критерії, але допускає інтерпретаційні помилки. Може виокремити ознаки явища та їх охарактеризувати (риси, властивості, аспекти). Відповідь надається за одним джерелом навчальної літератури. При відтворенні знань застосовує репродуктивний тип мислення, відсутнє системне викладення навчального матеріалу. Не вміє доказово обґрунтовувати свої судження, допускає неточності при використанні знань для вирішення практичних завдань.

Недостатній рівень компетентності (0-59): студент має фрагментарні знання, що базуються на попередньому досвіді, але не здатен формулювати визначення понять, класифікаційні критерії та тлумачити їхній зміст, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань.

Відповідно до п. 3.2. Положення про рейтингове оцінювання досягнень студентів у Національному аерокосмічному університеті ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» студенту можуть призначатися бали за інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, які нараховуються та можуть бути враховані у загальній оцінці за семестр. Бали зокрема можуть призначатися за такі активності, пов'язані з навчальною дисципліною, як:

- участь у науковому комунікативному заході (конференції, семінарі, круглому столі тощо) із написанням тез наукової доповіді за предметом навчальної дисципліни (20 балів);
- участь у другому турі Всеукраїнської олімпіади відповідного напрямку 20 балів);
- участь (прослуховування) не менше у 5 вебінарах, пов'язаних з навчальною дисципліною (3-15 балів);
- участь у тренінгу, пов'язаному з навчальною дисципліною (15 балів);
- проходження он-лайн курсу, пов'язаного з навчальною дисципліною (20 балів);
- участь та отриманні рейтингового місця у тематично пов'язаному із предметом навчальної дисципліни студентському конкурсі (30 балів);
- розробка та створення дидактичного матеріалу за тематикою предмету навчальної дисципліни (15 балів) (підтвердження - дидактичний матеріал);
- проведення правоосвітнього заходу із учнями шкіл та інших навчальних закладів за тематикою навчальної дисципліни (20 балів);
- написання реферату (5 балів);
- участь у не менше 3 заходах, що проводяться студентськими професійними об'єднаннями за спеціальністю (5-15 балів);
- інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, за попереднім погодженням із науково-педагогічним працівником, який викладає навчальну дисципліну.

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» Гуманітарно-правовий факультет Кафедра права (702)

Шкала оцінювання: бальна і традиційна		
Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

Засоби діагностики результатів навчання Засобами оцінювання та методами демонстрування студентами результатів вивчення дисципліни «Теорія держави і права» є: - усний виступ; - виконання письмового завдання; - тестування; - есе, дайджест; - реферат; - складання словника основних термінів, що визначені програмою курсу; - ведення опорного конспекту лекцій; - письмова самостійна робота; - інші види навчально-наукової роботи (участь у гуртках, наукових конференціях тощо); - підсумкова модульна робота; - комплексна контрольна робота; - залік; - екзамен.
--

РЕГУЛЯЦІЯ І ПОЛІТИКИ КУРСУ Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання шляхом виконання індивідуального письмового завдання. Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються. Дотримання вимог академічної доброчесності студентами під час вивчення навчальної дисципліни. Під час вивчення навчальної дисципліни студенти мають дотримуватися загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених «Положенням про академічну доброчесність Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (https://khai.edu/assets/files/polozhennya/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf). Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагіат, есе – 70 %

Вирішення конфліктів. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, а також правила етичної поведінки регламентуються «Кодексом етичної поведінки в Національному аерокосмічному університеті ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu.ua/university/normativna-baza/ustanovchi-dokumenti/kodeks-etichnoi-povedinki/>).

Методичне забезпечення

1. Опорний конспект лекцій;
2. Навчально-методичний забезпечення дисципліни (НМКД);
3. Матеріали для самостійної роботи студентів;
4. Інтернет-сторінки міжнародних та регіональних органів.

Рекомендована література

Нормативні акти:

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. // Офіц. вісн. України. - 1998. - № 13. - С. 270-302.

Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI// Відом. Верхов. Ради України. - 2011. - № 32. - Ст. 314.

Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 р. № 1382-IV // Офіц. вісн. України. - 2004. - №1. - Ст. 4.

Рішення Конституційного Суду України від 14.11.2001 р. №15-рп/2001 (справа щодо прописки)

Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 31.01.1992 р. № 2232-XII // Офіц. вісн. України. - 1992. - № 18. - Ст. 237.

Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII 1992. - № 48. - Ст. 650.

Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 р. № 987-XII

Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-УІ // Офіційний вісник України. - 2013. - № 9. - Ст. 325.

Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-УІ // Там же. - 2012. - № 30. - Ст. 1097.

Про молодіжні та дитячі громадські організації: Закон України від 01.12.1998 р. № 281-XIV // Відом. Верхов. Ради України. - 1999. - № 1. - Ст. 2.

Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2365 -III // Там же. - 2001. - № 23. - Ст. 118.

Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999 р. № 1045-XIV // Там же. - 1999. - № 45. - Ст. 397.

Рішення Конституційного Суду України (справа про молодіжні організації) від 13 грудня 2001 року № 18-рп/2001 // Офіційний вісник України. - 2002. - № 51. - Ст. 2310. - С. 466.

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

Рішення Конституційного Суду України (справа про утворення політичних партій в Україні) від 12 червня 2007 року № 2-рп/2007 // Офіційний вісник України. - 2007. - № 54. - Ст. 2183. - С. 90.

Рішення Конституційного Суду України у справі щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 4 розділу VII «Прикінцеві положення» Закону України «Про Державний бюджет України на 2011 рік» № 20-рп/2011 від 26.12.2011 р.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. // Офіц. вісн. України. - 1998. - № 13. - Ст. 270.

Про безоплатну правову допомогу; Закон України від 02.06.2011 р. № 3460-УІ // Відом. Верхов. Ради України. - 2011. - № 51. - Ст. 577.

Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-ІУ // Там же. - 2006. - № 30. - Ст. 260.

Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України від 12 лютого 2015 р. № 192- VIII // Офіційний вісник України. - 2015. - № 17. - Ст. 447.

Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. // Відом. Верх. Ради України. - 1998. - № 20. - Ст. 99.

Література:

Основна:

Букач В. Зміст конституційних політичних прав і свобод громадян // Право України. - 2001. - № 9. - С. 21-23.

Васильківська І. Монографія з проблем забезпечення соціально- економічного та політичного розвитку України // Юридична. Україна. - 2006. - №8. - С. 100-101.

Дашковська О.Р. Принципи поділу влади як гарантія політичної свободи людини і громадянина // Проблеми законності. - Харків, 1998. - Вип. 36.

Дженіс М., Кей Р., Бредлі Е. Європейське право у галузі прав людини: джерела і практика застосування: Пер. з англ. - К.: "АрТек", 1997. - 624 с.

Дорошенко Ю. Політичний статус засобів масової інформації за системи поділу влади (На тлі посттоталітарних процесів) // Людина і політика. - 1999. - № 2. - С. 5-9.

Карпачова Н.І. Стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні: Перша щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. - Вид. 2-ге. - Харків: Консум, 2001. - 464 с.

Кононенко О. Проблеми реалізації конституційного права громадян на збори, мітинги, походи і демонстрації // Право України. - 1998. - № 2. - С. 48-50.

Ліщина І. Регулювання реалізації рішень Європейського Суду з прав людини // Право України. - 2001. - № 5. - С. 42-43.

Лукаш Е.А. Природа конституційного права громадян на об'єднання в політичні партії // Проблеми законності. - Харків, 2001. - Вип. 48.

Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі. К.: Український центр правничих студій, 2000. - № 1. - 248 с.

Присяжнюк Т. Система Європейської конвенції про захист прав і основних свобод людини - унікальний інструмент захисту порушених прав // Право України. - 2006. - № 6. - С. 32-36.

Скавроник В. Обеспечение конституционного права граждан на обращение // Юридический вестник. - 1999. - № 1. - С. 26-28.

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

Славкина Н. Европейская конвенция о защите прав человека и основных свобод и национальные законодательства // Власть. - 2006. - № 6. - С. 29-34.

Теоретичні та практичні проблеми правового забезпечення соціально-економічного та політичного розвитку суспільства і держави: Монографія / В.Ф. Опришко, Ф.П. Шульженко, О.О. Гайдулін та ін. - К.: КНЕУ, 2006. - 702 с.

Тихий В. Захист конституційних прав і свобод Конституційним Судом України за зверненням фізичних та юридичних осіб // Вісник Конституційного Суду України. - 2001. - №2. - С. 67-69.

Тодика О.Ю. Конституційно-правове закріплення принципів участі громадян країн СНД у виборах // Вісник Академії правових наук України. - 2000. - №1 (20).

Трофименко Л. Політичні права жінки та їх реалізація // Юридический вестник. - 2000. - № 4. - С. 77-80.

Загальна декларація прав людини // Права людини: Міжнародні договори України. - К., 1992.

Конституційне право України / За ред. В.П. Колісника, Ю.Г. Барабаша. - Х., 2008.

Тодыка Ю.Н., Тодыка О.Ю. Конституционно-правовой статус человека и гражданина в Украине. - К., 2004.

Кушніренко О.Г. Слінько Т.М. Права і свободи людини і громадянина: Навч. посіб. - Х., 2001.

Рабінович П.М., Хавронюк М.І. Права людини і громадянина: Навч. посіб. - К., 2004.

Додаткова:

Олійник А. Ю. та ін. Теорія держави і права: Навчальний посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2001. - 176 с.

Організація судових та правоохоронних органів / І.Є.Марочкін та ін. - Х.: Право, 2000. - 269 с.

Основи правознавства України: Навчальний посібник. Вид. четверте, доповн. та перероблене. / Ківалов С. В., Музиченко П. П., Крестовська Н. М., Крижанівський А. Ф. - Х.: Одісей, 2004. - 368 с.

Основи правознавства: Навчальний посібник / За заг. ред. П.І. Гнатенко. -К.: Юридична книга, 2004. -320с.

Основи правознавства: Навчальний посібник / Під заг. ред. В.П. Пастухова. -К.: Алерта. 2005. - 377с.

Основи конституційного права України: Підручник / За ред.В.В. Копейчикова. - К.: Юрінком Інтер, 2000. - 287с.

Погребной И. М. Теория права: Учебное пособие. 3-е изд., испр. и доп. - Х.; 2003. - 128 с.

Правознавство: Підручник / За ред. В. В. Копейчикова. - 7-е вид., стер. - К.: Юрінком Інтер, 2003. - 736 с.

Правознавство: Навчальний посібник / За загл. ред. П.В.Мельника. - Ірпінь. 2003. - 409 с.

Прокопенко В. І. Трудове право України: Підручник. Видання третє, пер. та доп. - Х.: Консум, 2002. - 528 с.

Рабинович П. М. Основи загальної теорії права та держави: Навчальний посібник. Вид. 5-е, зі змінами. - К.: Атіка, 2001. - 176 с.

Савченко А.В. Сучасне кримінальне право України: Курс лекцій / А.В. Савченко, В.В. Кузнецов, О.Ф. Штанько. -К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2005. -640с.

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

1. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/>
2. Урядовий портал органів виконавчої влади України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>
3. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: reyestr.court.gov.ua/
4. Інформаційна правова система ЛІГА:ЗАКОН. URL: <http://lz.ligazakon.ua/ua/>
5. Юридична бібліотека Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/info_law.html.